„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 50 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 41. У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 18. (30.) МАРТА 1879. ГОДИНА XIV.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком априла одпочиње нова четврт за оне поштоване претплатнике, који су само на прву овогодишњу четврт претплатили. Учтиво их овим опомињемо за раније, да изволе настојати око поновљења претплате.

Лист се без готове претплате неће моћи никоме слати, за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена; и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања оправљати могао. Наруџбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе.“

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђивати на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата остаје за аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф. —	или	35	дин.
На по године .	7 „ —	„	17½	„
На четврт године	3 „ 50	„	9	„
На месец дана .	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију, и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 17. марта 1879.

Уредништво и наклада „Заставе.“

БЕСЕДА Дра МИХ. ПОЛИТА-ДЕСАНЧИЋА

ДРЖАНА У СЕДНИЦИ УГАРСКОГА САБОРА ОД 14. (26.) МАРТА.

(По стенографији саборској.)

Поштовани доме! Када се међународан уговор од европске важности као што је берлински уговор подастре законодавном телу Угарске, то зацело да овај сабор не само да има право, него има и дужност да расправи такав уговор и да у име Угарске свој суд о њему изрече. Знам ја, поштовани доме, да се може рећи, да је читава расправа о берлинском уговору неплодна, јер се свршени чинови не дају више изменути: окупација Босне и Херцеговине свршен је чин, добивен мандат у берлинском уговору нашао је своје извршење. Ал ако би и била ова расправа у том обзиру неплодна, то је она ипак врло важна, јер са овом расправом ваља констатовати, да читава Угарска без разлике народности не одобрава досадашњу источну политику, да осуђује мандат берлинског уговора у обзиру окупације Босне и Херцеговине. (Гласови: чујмо! чујмо!)

Овај мандат може бити од неизмерних посљедица особито у обзиру Угарске и мађарског племена. Берлински уговор није решио источно питање, већ га је још већма заплео. Европска дипломација, која је око тог уговора радила, о њој се може рећи оно, што се казало о Бурбонима, да у течају времена није „ништа научила, а ништа заборавила.“ Онако исто, као негда на бечком конгресу год. 1815. што је дипломација располагала о судби народа, без да је питала за жеље и потребе тих народа, тако исто и берлински конгрес расположио је о народима на истоку, без да је њихове жеље и потребе у обзир узео. А тако исто поступала је дипломација са париским уговором год. 1856. Хтела је на истоку да створи неку сталну државну систему. Данас пошт. доме о париском уговору нема више ни говора, јер тај уговор није у обзир узео потребе и одношаје источних народа. Један знаменит француски писац Ролен Жакмен вели, да је грдан грех, што је за тај париски уговор, који се сада као велика блудња показује — толика племенита крв потекла у кримском рату. И заиста пошт. доме, цео париски уговор јесте велика блудња. А та блудња се састајала у томе, да Европа није знала заменути ни чим онај одношај, који се развио међу Турском и Русијом. Велика је погрешка, што Европа у читавом источном питању није знала заузети друго становиште, до негативно т. ј. паштила се свагда само за то, да одстрани Русију од балканског полуострва, али какву позитивну мисао, чим би ваљало Турску заменути, такову позитивну мисао Европа није имала, а чини се, да још ни данас нема. Нема је не за то, што можда неби се нашле стихије, које би могле баш у интересу Европе заменути Турску, него за то нема позитивног плана Европа, што је испуњена неповерењем према Русији, и што је неповерење пренела и на источне народе. Париски уговор мислио је да ће најбоље тако уредити источне ствари, ако гарантира целокупност Турске, која би онда сачињавала неко неутрално земљиште, које би најбоље одговарало разним интересима европских држава. А да Турска не буде више аномалија међу образованим европским државама, ваљало је Турску реформама цивилизовати, па за то је париски уговор примио Турску у т. з. „европски концерт.“ Но ово је била огромна блудња. Несретни експеримент са Турском трајао је 20 година, док се Европа није уверила да је Турска неспособна за реформе. Русија има ту задовољштину, да пре него што је потегла мач против Турске, и што је дошла под зидине Цариграда, да је Европа још пре до уверења дошла, да је Турска неспособна за реформе, и да је проиграла право опстанка међу цивилизованим државама. У Енглеској они државници, који су се за време кримскога рата одушевљавали за Турску, као Гледстон, Гранвиљ, Стретфорт, Шефтсбери и многи други, сломили су палицу над Турском.

Много пута сам слушао у овом сабору оно, што је пређе и у осталој Европи била општа фраза: та ми нисмо непријатељи источних хришћанских народа, само не ћемо, да ти народи подпадну под област Русије. Али ја питам пошт. доме, шта је та Европа за пуних 20 година у корист источних хришћанских народа учинила? Били су у Турској присутни посланици великих сила, разни конзули, па ипак Турци њима на очиглед робише, мрцварише и убијаше источне Хришћане па ако је који посланик или конзул о томе својој влади истинити извештај дао, то је био за то укорен, шта више ја знам један случај, где су једног конзула ради истинитог таквог извештаја за казну преместили на други конзулат. Па кад је то тако, питам ја поштовани доме, је ли чудо да ти несретни народи са свим напуштени од Европе, управе своје погледе на Русију. За то ја велим, да Русија није повела рат против Турске, да би на балканском полуострву све по старом остало, и да би башибозуци по Бугарској и другим турским провинцијама газдовали као и пре. Свима тима одношајима на истоку пису криви источни Хришћани, није крива Русија, већ је крива Европа, што нема позитивног програма за решење источног питања. Па кад је Русија са својим четама под зидине Цариграда дошла, те се Европа уплашила од руског надмоћија, опет није знала ступити са позитивним програмом за решење источног питања, већ се опет ставила на негативно становиште, т. ј. да само одстрани Русију са балканског полуотока. Наравно, да то овај пут није лако ишло. Ваљало је Русији рат огласити, те руске чете са Балкана истерати — ово се пак и самој Енглеској видило врло рискиран посао. За то се није могло на ино Европи, већ мораде попустити Русији. Ал како? На начин, да није задовољена ни Русија, ни Турска, ни хришћански народи, ни нико на свету — па ни сам гроф Андраши. То је садржај, то је смисао берлинског уговора.

Па сад нека ми је допуштено пошт. доме, да разгледам тај берлински уговор погледом на нашу монархију, погледом на нашу отаџбину. Кад са берлинским уговором нису задовољне уговарајуће странке, питам ја, ко је у нашој монархији задовољан са мандатом берлинског уговора у обзиру окупације Босне и Херцеговине? Је ли задовољна Угарска? Цислајтанија? Је су ли задовољни Мађари, Немци, Славени? Ја не познајем народа у нашој монархији, који би се сагласио са окупацијом. И сама браћа Хрвати, који су се испрва одушевљавали за окупацију данас већ имају друго мњење. Па кад нема народа у монархији, који се саглашава са окупацијом, и кад је јавно мњење у Угарској тако гласно осудило окупацију, а она се ипак против тог јавног мњења извела — то је заиста појава, којој ја примера не знам. Шта више, нашла се и уставна влада, која је примила одговорност за то. Ја ово могу назвати само изигравање уставности од стране оних, који би и без парламента оно чинили, што сад чине (Одобравање на левици.)

Морам овом приликом споменути правну страну ваљаности или неваљаности берлинског уговора, о којој се овде у сабору толико дебатовало. Да ли међународни уговор има правоваљаности само са одобрењем парламента — то је по моме мнењу по све теоретично питање. У теорији пошт. влада има право. Међународне уговоре склапати, то је еминентно право владара или поглавице државе. Већ спољашња форма међународних уговора то доказује. Сви ти међународни уговори имају једну форму, па се у тој форми види, да међународни уговор не склапа држава са државом, већ владар или поглавица државе по своме пуномоћнику. Кад се берлински уговор склапао, Француска је већ била република, па ипак није Француска као држава и република склопила тај уговор, већ претседник републике по својим пуномоћницима. То тако стоји у теорији. У пракси то нема важности, јер у уставној држави није ни помислити, да се може склопити међународан уговор, коме је јавно мњење земље противно. Ја би волео видити тог енглеског министра, који би саветовао круни, да склапа међународан уговор, коме је јавно мњење Енглеске противно. (Одобравање с' левице). За то по мом мњењу ваљало је да је опозиција овог сабора напала владу са те стране, а не с' тога, што је берлински уговор склопљен без саизволења угарскога сабора, јер у томе лежи погрешка владе, што је против јавног мњења Угарске склопљен берлински уговор. (Порицање на деснице). Ви поричете ово господо, е па нека пошт. г. министар-претседник изјави овде у сабору, да мађарски народ одобрава окупацију, па ћемо видити, хоће ли и тада господа посланици од владине странке уз владу бити (Веселост).

Што се тиче окупације Босне и Херцеговине ја сам већ при расправи о адреси имао прилику да изјавим своје мњење. Што сам онда казао, тога сам уверења и сада. Аустро-Угарска нема самосвесну одлучну политику у источном питању, од почетка устанка херцеговачког, она се колеба на једну и на другу страну, С' једне стране хтела би играти улогу ослободиоца према источним Словенима, па у том обзиру заменути Русију, с друге стране пак заузима непријатељски расположај према истим Славенима. Бар другчије не дају се растумачити речи пошт. г. министра-претседника, кад је рекао: да је окупација стала ногом на главу змији славенској (гласови: панславенској). То је ствар схваћања. Ја не знам, да ли је г. министар-председник тиме одговорио интенцијама, које овде у сабору заступа. Ја знам само толико, да се у Бечу ствар друкчије схваћа, и да се тамо хоће да претстави окупација као ослобођење тамошњег народа. Г. министар-председник својом изреком учинио је можда и нехотице хрђаву услугу окупацији, јер је та изрека велики аргумент за тамошње народе, да се могу у том обзиру позвати на изреку угарског министра-председника (кретање са десне стране.)

Поштовани доме! Читава окупација претставља се тако, као да је њоме што велико постигнуто. Ал ја велим, ако је окупација само превентивна мера по назору г. министра-председника, онда ја поштовани доме не познајем жалоснију (njomorult) политику, него такову (гласови с десна: охо!) јер онда ми према оном народу не испуњавамо другу улогу, до улогу тавничара, па за ову улогу морамо још да трошимо милионе. и да проливамо крв наших синова (одобравање с левице.)

Па при свем томе напору, јесмо ли ми кадри предупредити слободу источних народа? Могу се тешкоће чинити, могу се препреке стављати, али на послетку слобода тих народа мора победити. Берлински уговор расцепио је Бугарску на двоје, али ја сам тог уверења, да ће се читава Бугарска у пркос берлинском уговору сајединити, као што се у пркос париском уговору Влашка и Молдавија у једну Романију сајединила. Недавно је један посланик на скупштини у Трнову рекао: Ваљада није дипломација читав свет, ваљада има поштених народа, поштених људи, који желе слободу овога народа (веселост). Но ја велим поштовани доме, да оно, што је Русија на балканском полуострву сада створила, да то Европа више покварити не може. Кад се коалиција против Русије није могла створити, кад су руске чете под зидинама Цариграда биле, за цело да се више ни кад неће створити (истина! тако је! с' левице). Русија на берлинском конгресу није се бојала коалиције, него била је само изненађена држањем Немачке. Није гроф Андраши променуо св. стевански мир, већ кнез Бизмарк. Али једном се и одношај међу Русијом и Немачком мора рашчистити, баш погледом на источно питање.

Они, који бране источну политику грофа Андрашија, веле, да је довољно, што је Русија последњим ратом ослабила, што је тако рећи сатарена, и што за много година није способна за акцију. Који ово верују, ти не познају Русију. Једна огромна држава од 90 милиона, чије се становништво сваке године са једним милионом умножава, такову државу нису кадре ослабити жртве, што их је принела у последњем рату. Наводи се као заслуга грофа Андрашија, што је предупредио, да се Босна и Херцеговина није сајединила са Србијом и Црном Гором. То да је велика заслуга? Ово сајединење истина осујећено је, али на против томе, пошт. доме, ено у најближем суседству нове бугарске кнежевине, која је два пут и три пут већа, него Србија. Данас на балканском полуотоку има три славенске кнежевине, које су упућене једна на другу, и које ће једна другу потпомагати.

Пошт. доме! Према овом положају на балканском полуострву је ли у интересу Европе, да пречи развитак тих малих држава? Ја мислим да није. Шта више, ја мислим, да је у интересу Европе, да те мале државе подупире. Истина, то Европа не ће ни када постићи, да те државе заузму непријатељски положај према Русији, али довољно је, да ове државе хоће да бране своју самосталност и да не ће да се прелију у Русију.

Но ако није у интересу Европе да спречава развитак тих малих држава то по мом најдубљем уверењу Угарска, а наиме мађарски народ нема интереса, да се стави у непријатељски положај према тима државама: не лежи опасност за Мађаре од тих држава, већ је опасност на другој страни. Ако Аустрија хоће да тера источну политику у великом размеру, онда за цело пре или после мора се споразумети са Русијом, па ако хоће на истоку да тера славенску политику, онда без сваке сумње, мора се овде ослањати на славенски живаљ, па онда се може догодити, да ће своју унутарњу систему владавине морати променути. да ће морати заменути дуализам са федерализмом те да ће морати створити централни орган за царевину, звао се овај рајхсрат, делегација или конгрес, на сваки начин по Ма-

ђаре повољно бити не ће. Ја верујем, да докле је гроф Андраши министар спољних послова, да се таково шта догодити неће, али мени се чини, да је већ положај грофа Андрашија такови, за који вреди она немачка изрека „er glaubt zu schieben und wird geschoben.“ Ваља само знати, шта значи аустријска политика. Свака друга држава има народну политику. Народну политику има Немачка, има Русија, има Француска, има Италија, ал Аустрија, нема народне политике, није ју имала, не ће ју ни када имати, и не може је имати. Аустријска политика управља се по околностима. Је су ли околности повољне за Немце, она тера немачку политику, ако за Мађаре, мађарску, па ако буду повољне по Славене, уверен сам, да се она не ће размишљати ни један тренутак, да тера славенску политику, а ваља знати, да је источно питање славенско питање (порицање, кретање, жагор с десна).

Пошт, доме! За сада истина Аустрија тера протуславенску политику. Читава окупација управљена је против славенског живља. И баш због тога, што за сада — не велим за будућност, — Аустрија тера протуславенску политику, што је читава окупација протуславенска, ја с моје стране не могу одобрити окупацију, па за то не могу ни примити берлински уговор; не за то, што тај уговор не би био правоваљан већ што видим у предлогу пошт. владе, да је са тим предлогом ставила питање поверења, а ја према садашњој влади поверења имати не могу. (Одобравање с лева, кретање с десна).

Политички преглед.

У понедељак 12. ов. м. било је у Будапешти министарско веће, на ком је после свршених текућих послова углављен програм саборског рада за најближу будућност. Међу тим сабор ће се преко ускрса, као обично одложити. Као што „Еђет.“ дознаје, последњу седницу пред ускрс држаће 5. априла по рим. кал. а наставити их после ускрса 25. ист., и онда ће по свој прилици доћи на дневни ред законски предлог о шумарству. У уторак је довршена дебата о предлогу, да се узакони берлински уговор. Знатнијих говора није било. Предлагачи држали су завршне говоре, у којима међу тим није пала ни једна важнија реч о суштини самог предмета дневног реда. Владин предлог, да се уговор узакони, примљен је са већином од 54 гласа (међу њима 11 гласова из Троједнице) за подлогу специјалне дебате. У специјалној дебати усвојен је предлог по владину нацрту само су, према предлогу средишног одбора саборског, изостављене речи: (уговор) узима се на знање.“

Познато је, да је аустро-угарска царинска конференција, која ваља да углави начела, по којима треба да се закључи трговачки уговор са Србијом — да је одложила своје седнице пред делегације, јер су аустријски министри морали поћи у угарску престоницу на делегације. Сад „Будап. кор.“ јавља, да су се писменим путем обострани министри толико споразумели, да ће се аустро-угауска царинска конференција скорим састати моћи, да постави начела, по којима ће се повести преговори са српским пуномоћницима.

Из Петрограда стиже опет вест о новом атентату на ђен. Дрентелена, садашњег шефа полиције. Вест изгледа доста баснословна, али за то баш и јест значајна, јер то показује, колико је полиција омражена у руском народу. Убилац после атентата узјаше на коња, гониоци за њим, гоњени падне с коња, уседне на најближу дрошку, да се у бегство и нико не може да га нађе и ухвати. ђенерао је остао не повређен. Вели се, да је Дрентелен одавно добијао безимена писма, у којима се вели, како тајни одбор врло добро зна, да се ђен. не боји танета, али да зна, шта му је најмилије на свету, а то је његова кћи. На њу ће дакле одбор управити своје стреле. Међу тим отац је ето пре кћери погођен. Ма да сваки слободољубив човек мора бити противан онакој институцији, као што је III. оделење тајне полиције царске, и нити се ни са гледишта слободе, ни човечности неможе одобрити такав поступак, као што се у последње време у Русији практикује, особито пак овакі као овај са кћери дрентеленовој, где са свим, ама баш са свим невина особа пада као жртва потајним смутњама. Таким се путем не долази до слободе, него само изазива већа реакција. Ено Словенима непријатељски листови здурадо теладе, како влада намерава, по цареву одласку у Ливадију да заведу тако звано „мало опсадно стање“ у Петрограду, Москви, Кијеву и Харкову. Чисто им међу редовима читаш, како би радо казли, само да смеју да би у Русији, као и у Турској, требала каква страна или мешовита интервенција, окупација или слично што.

Устанак у Македонији, за који се мислило, да је сломљен после пораза устаника код Мелника, па ново је букнуо. Старој „Преси“ јављају преко Рушчука, да у карасуској долини стоје око 7000 с мартинијевим пушкама наоружаних устаника, који имају два брдска топа.

У прошастом броју јавили смо по телеграфској вести за изјаву сализберијеву 12. о. м. у инглеском горњем дому о британској флоти у мраморском мору. На дотично питање лорда Стратедена рекао је Сализбери, да је инглеска флота послата тамо, да каштити Цариград. Како су Руси отишли испод Цариграда, није ни флота имала тамо никаква посла. Руси су истина доцније отишли из Румилије, но што се очекивало, а то је било за то, што ни Турци нису одржали уговор, него доцније отишли из Подгорице и Спужа. Да богме, Руси имају још обвеза, које ваља да испуне, а то је, да отиду из Источне Румилије, Бугарске и Румуније. Што се тиче питања, хоће ли Руси испунити све обвезе, којима их веже уговор, влада инглеска не сумња, да они то не ће учинити. Не испуне ли пак Руси обвезе и узмисли ли султан, да ће обвезе бити испуњене, ако се у Мраморском и Црном мору нађе каква флота, то султан моће заискати помоћ у свог савезника. Али влада се никако не нада таком чему, те кад би флота и даље остала тамо, то би било не само неразбрито, него би инглески умишљаји били изложени непријатељској критици. — Истог дана била је у доњем парламенту подужа дебата поводом једне интерпелације о Кипру. Државни поттајник Бурке бранио је посеснуће Кипра, надајући се, да стране силе не ће моћи ништа приговорити инглеском правосуђу на Кипру. Острво ће без великог трошка постати за Инглеску јака оружница и лепа лука. Харкурт и Џемс мисле, да ће стране владе тешко пристати на то, да њиховим поданицима суде енглески закони. Сер Статф. Нортког разуме, што стране владе не ће да допусте, да њиховим поданицима, што живе у Турској, суде турске власти, него их подлажу суђењу својих конзулата, али ти разлови падају, кад ти поданици потпадну под инглеско правосуђе. Кад је Порта Инглеској предавала управу на Кипру, она није задржала другим народима уступљена права.

Опет се појавио баук у виду куге, да заплаши свет. Лечници, што су ради куге послани у астраханску гувернију, јављају за врло опасан случај куге у Ветљанци. Марта 8. разболи се девојче неко од 10 година од болести, код које су били сви знаци куге. После смотреног испитивања нађу лечници, да је болесница оболела од жљездане куге но опоравља се и има изгледа да ће оздравити. Болесница је смештена у једној кибитци једну врсту далеко од Ветљанке. Над болесницом стражари војничка стража, а кућа у којој се разболела ограђена је такођер војничком стражом и укућани ограђени карантеном.

Опет „заблуђеном Хрватском патриоти“.

Наша неизвесност — то је наша поцепаност.

Народна пословица говори: „сваки је човек ковач своје среће“ — а то се исто даје применити и на народе — и они су ковачи своје среће. Народ и народи, као нешто, састављено из највећег броја јединица, које по савременим појмовима, уживају грађанске слободе у европским државама, имају тако рећи највећа права да се старају о својој будућности на начин, који неће бити штетан суседним народома, а користан себи — на начин, који ће, шта више, бити још користан и самим суседима. Од народа, који морално и материјално пропада, за цело, немају користи ни његови суседи. И нама, јужним Словенима, ваљда се не може порећи право на старање о лепшој нашој будућности, на које нас мора нагонити и сама наша егзистенција, чим ми као народи постојимо. То право ми и другим народима непоричемо, а сигурно, и нама се оно неможе порећи ма да имамо и таких суседа, а и наших фанатика који баш у нашој пропасти хтели би и да виде наш спас. Али тешко ће онима бити, који мисле да на гробљу народа праве славу.

Од самог почетка средњи је век у опће чудно изгледао за све европске народе, јер ми тада видимо искомадане народе и државе, неправда и вандализам у свима крајевима Европе, видимо царства и круне у малим областима и код малих народа, видимо, да се у једном народу у једно исто време појављују разни владаоци, видимо феудале са силом владаоца, који војују против својих владаоца, војују са једним делом народа против другог, војују против свог народа, против народа једног истог племена. Тако је то било и са оним народима, који су у већој маси били, па је тако било и код нас јужних Славена.

Али у свом том несретном положају по европске народе тада, још су несретније изгледали они народи, који и данас насељавају југоисток Европе, који су били поље за вечито трвење разних спољних народа, Док је Азија била јака дотле је она хтела да преко њих управља Европом и обратно — сада пак преко њих Европа оће да управља Азијом. У силу опће постојећег стања ствари, и због вечитог насртаја спољних народа на југоисток Европе, ми смо морали вечито да служимо туђим интересима — у место да бранимо своја права, ми смо вечито војевали против свега онога, што је било наше; а то је и учинило, те смо ми и дан—дањи слаби, ма да станујемо у најбогатијим крајевима Европе и ма да нас је на броју преко 10 милиона. Ни један спољни народ, који је на нас непосредно утицао, није нам донео варнице силе и свести, но само ропство, фанатизам и покорност; на који смо се ми начин морали још више да разједињујемо, да примамо туђа писмена, да одржавамо фанатизам у вери — да се тако поцепамо, како би вечити непријатељи један другоме били. Жеља је била наших непријатеља да се ми у таком стању вечито налазимо.

Но покрај све те незгоде за наш живот и напредовање, бог је ипак одржао међу нама залогу будућности — а то је јединство језика готово међу свима јужним Славенима, јер се ми међу собом разумемо се, разумемо се боље, но што се Немци, као један народ, међу собом разуму. Па зар није вредно користити се тим природним даром? Каме лепе среће, па да смо данас сви Југославени са једним књижевним језиком — са језиком југославенским, а не са толико књижевних, колико данас имамо, па још и са разним писменима и онде где је један истоветан језик; на пр. код нас Србо-Хрвата, чиме себи грдну штету у развићу наносимо

Истина традиције наше говоре свакојако — и ово и оно, али оканимо се њих, јер су оне од времена зависиле. Ми смо више борили један против другога, но с онима, који су наши непријатељи били. Нико се неможе противити историји — она је учинила своје, а чиниће и у будуће. Ми, Југославени ни смо никада представљали целину, јединство, али сличног случаја било је и код других народа, па ипак он им није сметао јединству духовном, па ни политичном, на пр. Баварци, Саксонци, Виртенбержани итд. све су то Немци, имају за себе своје историје и историјске традиције, имају политичне самосталности и остало, али све то њима ни најмање не смета, да се они служе једним језиком, да имају једна писмена и да се називају: Баварцима, Саксонцима, Виртенбержанима и осталим својим именима. Шта више, све те њине историске традиције, па ни различност у вери њима није ни најмање сметало да се они најзад споје у једну политичку целину, коју данас преставља Германија. Па шта су они добили за то своје књижевно и остало јединство? Добили су то, те сада на њих нико несме да напада, као пре, па сем тога добили су још нешто, што је много важније од тога, а то је то, што су Немци усљед јединства језика постигли јако развиће народно постали су и као народ и као језик свецки — народ међу првим народима. А тога код њих већ не би могло да буде, да су они ишли овим путем, којим ми данас идемо.

С поуздањем може се рећи, да муке и јаде наше што смо ми претрпили због наше поцепаности у свачему, једва ли ће у стању бити да кадгод какав историк опише. Па ваљда толико стотина годишња наша пађења, толико стотина годишњи историјски пример треба да нас научи једном памети, треба да нас освести, па да се оканемо онога пута, који нас је до оваке слабости довео, који ће нас, ако се неоканемо — недај боже — и са свим упропастити. Друге народе у садашњем времену и једногодишњи примери уче памети, а нас не могу научити ни 5 до 6 стогодишње наше погрешке. Ми се непрестано један другог бојимо, један против другог војујемо, а то

ЛИСТАК.

ЦАРЕВ ГЛАСНИК.

Роман у две књиге од Јулија Верна.

Превео Сава Петровић.

(Наставак 31.)

Михаило Строгов није се преварио. Обе те појаве биле су само једна особа. Преобучен као Циганин умакао је Иван Огарев са циганском четом старе Сангаре из области њижње-новгородске, где је можда међу безбројним туђинцима, који су дошли из средње Азије на вашар у Нижњи Новгород, тражио присталица за своје гадно предузеће. Сангара и цела њена дружина били су само његове плаћене уходе, и били су му одани душом и телом. Он је био тај, што је оно ноћу на вашаришту говорио оне значајне речи, што им је Михаило Строгов сад тек са свим разумео смисао; он је тада путовао са четом Цигана на пароброду „Кавказу“; он је другим путем од Казана на Ишим прешао преко Урала, па је најпосле дошао у Омск, који је сад дрхтао од његове самовоље.

И сам Иван Огарев стигао је тек пре три дана у Омск. Да пак није било оног немилог сукоба у Ишиму и оног жалосног случаја, што га је три дана задржао на обали Иртиша, Михаило Строгов сигурно би далеко био престигао Ивана Огарева на путу у Иркуцк.

И ко зна, колико би се несреће тиме у напредак отклонило!

Михаило Строгов морао је сада већма него до сад чувати се, да га не види Иван Огарев. Али кад дође време, да му слободно сме погледати у очи, кад изврши своју дужност, знаће он њега већ наћи, па ма Иван Огарев постао господарем целе Сибирије.

Мужик и он пођоше опет кроз варош, па дођоше без икакве сметње у поштанску кућу. Кад наступи ноћ неће бити баш тако тешко изићи из Омска. Али је на против настала та препрека, што се није могло добити никаквих кола, нида се најме ни да се купе. Но зар су сад Михаилу Строгову баш требала кола? Та сад ће путовати сâм! И јахаћи коњ му је доста, а тај се срећом могао набавити. Добио је ваљана, дурашна коња, који је очевидно био кадар много да издржи. Михаило Строгов, као вешт и истрајан јахач, надао се, да ће му тај коњ бити од велике користи.

За коња је платио повелику своту новаца. После неколико минута био је коњ већ са свим опремљен.

Сад је било око четири сахата по подне.

По што је Михаило Строгов морао да чека, док наступи ноћ, да би могао преко бедема изићи из вароши, а није хтео да се да видити по улицама омским, то је остао у поштанској кући, па је ту дао себи донети мало јестива да се поткрепи.

У поштанској дворани било је веома живо. Као што смо видили на руским жељезничким станицама, тако су се и овде стицали поплашени становници, да чују нове вести. Говорило се ту, да ће на скоро доћи један кор руске војске, истина не у Омск, али у Томск, па ће та војска истрћи опет ту варош Татарима из шака.

Михаило Строгов слушао је пажљиво сваку реч, што се говорила око њега, али се сам није упуштао ни у какав разговор.

На један пут зачује крик, који му је потресао сву душу. Од тог крика задрхтао му је сваки живац. До уха су му допрле само ове речи:

„Сине мој! Сине мој!“

Његова мати, стара Марфа стојала је пред њим. Она се смешила на њега, стрепила је од радости и пружила је руке да га загрли.

Михаило Строгов подиже се. Хтео је да јој полети у наручја . . .

Али се у тај мах сети своје дужности, паде му на ум озбиљска опасност, коју би могао увалити и себе и матер због тог жалосног састанка. Он се на један пут тргне, па савлада своје осећаје тако, да му се није макла ни једна црта на лицу.

Око двадесет особа било је сад у поштанској дворани. Можда је међу њима био и који ухода. А осим тога знало се, да је син Марфе Строговљеве спадао у ћарочити кор царевих гласника.

Михаило Строгов није прословио ни речи.

„Михаило! — викала га је мати.

— Ко сте ви, поштована госпођо? — питао ју је Михаило Строгов, који је те речи више шапутао, него што их је изговарао.

— Ко сам ја? И ти још питаш? Чедо моје, зар не познајеш више своје матере?

— Ви се варате! . . . одговори Михаило Строгов хладно. — Можда вас вара сличност . . .“

Стара Марфа приступи са свим к њему, па му погледа управо у очи.

„Зар ти ниси син Петра и Марфе Строгова?“ — рече она.

Михаило Строгов дао би свој живот за то, кад би могао топло да загрли своју матер. Али, ако попусти своме срцу, пропашће не само он и она, него ће погазити и своју заклетву и неће моћи извршити поверени му налог. Угушивао је дакле своје осећаје, затворио је очи, само да не гледа напрегнуте црте своје премиле матере. Руке је држао остраг, да се не сукобе с уздрхталим рукама, што су за њим тако чезнуле.

„Доиста не знам, драга госпођо, шта ћу да судим из ваших речи, — одговори Михаило Строгов, устукнув неколико корака натраг.

— Михаило! — крикне још један пут остарела мајка.

— Ја се не зовем Михаило! Нисам ја никад био ваш син. Ја сам Никола Корпанов, трговац из Иркуцка! . . . .“

За тим оде нагло из дворане, у којој су се још хориле речи:

„Сине мој! Сине мој!“

Михаило Строгов је отпутовао, ма што му је било тако тешко на срцу. Стара мати његова клонула је онесвешћена на неку клупу. Он је није више видио. Кад је поштар дошао, да помогне старој Марфи, подигла се она већ и сама. Сад јој је на један пут све било јасно у души. Ће да се одриче рођени јој син — то није можно! Али јој се исто тако чинило, да се није никако преварила, да то није био нико други, до њен син. Она је извесно држала, да јој је то син, што га је видила, па ако је он није познао, то није хтео да је позна, т. ј. није смео да је позна. А он је морао имати важних, основаних разлога, за што је тако радио. За тим савлада сву материнску тугу у срцу, па се корела и вајкала у себи речима: „Можда сам га и нехотице увалила у зло?“

„Ал' сам ја будала! — одговараше она свима, који су је питали о том случају. — Очи су ме превариле! Тај млади човек није мој син! Та ни глас му није као у мога сина! Но махнимо се те ствари. Најпосле ћу још за сваког човека мислити, да ми је син.“

иде у прилог само нашега пропадања, у прилог нашим непријатељима.

Но оставимо за сада на страну напред споменуту идеју јединства језика међу јужним Славенима, идеју књижевног југославенског језика, па пређимо само на језик српско-хрватски или хрвацко-српски. Зна се да је јединство језика свагда оличавало а и свагда ће оличавати јединство извесног народа. Али како смо се до данас ми користили тим нашим јединством, ми којих на броју нема више од 5 до 6 милиона? У место користи од туда да извлачимо ми смо наш језик употребљавали и упућивали против развитка нашег народа.

Јадно и жалосно изгледамо ми у том одношају тако, како може бити, ни један народ на свету. Зар неби добро било по развитак наш у опће, да књиге, које излазе у Хрватској, Далмацији и Славонији, читају и сељаци у Србији, Црној Гори итд. и обратно — књиге, које излазе у Србији, Црној Гори итд. да читају сељаци у Хрвацкој, Далмацији, Славонији и осталим нашим крајевима — т. ј. да књиге, које се штампају код православне браће, буду приступне не само браћи католицима, но и мухамеданцима и обратно? Али тога неморе бити, док код нас не буде једно писмо. Корист од једног писма била би велика по умно напредовање нашег народа, а у исто време и по саму књижевност нашу, јер би на тај начин и књижарска трговина скочила, почем би се и књиге више распродавале. Али г. писац из хрватске крајине, као патриота, о такој користи и онако малог народа нашег с презрењем говори. Он би, сигурно, из патриотизма желио, да се наш народ по писменима подели још на који део. Зар се њега тиче тако питање? Шта више он би желио да се оно покреће у корист латинице, јер се и несања о некој бољој будућности нашој, па би хтео да његови земљаци остану при старом свом писму, т. ј. да оно, што се штампа у православним крајевима остане неприступно маси наше браће католика и обратно — оно пак, што се штампа код последњих, остане неприступно првим. Ала ћемо профитирати на тај начин за наше развиће! Од народа са једним језиком ми смо направили три народа, који пишу кирилицом, латиницом и арапским писменима (браћа мухамеданци у Босни) те тако оно што се штампа код једне браће није приступио другој, на који смо начин народ од 5—6 милиона поделили на три части. Па зар је могуће већег зла замислити по наш напредак од овог? Нашим непријатељима иде у рачун: „раздели па владај“ а ми се сами боримо за то, да његова жртва постанемо. О! ала смо паметни. (Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Кусић 26. марта. п. р. — Од дана, када се расчула вест о ужасној катастрофи, која је задесила велику мађарску варош Сегедин, отпочето је по свима крајевима ове државе живо скупљање добровољних прилога за пострадале Сегединце, — и као што читамо у белоцркванском нем. листу „Нери“, скупљено је у Белој-Цркви до данас до 2500 ф. готовог новца и огромна количина разног јестива и ране. — По примеру белоцркванске немачке пев: дружине и других корпорација, — дала је и белоцркванска српска певач. дружина у недељу 23 о. м. дилетанску позоришну претставу у корист потопљеним становницима сегединским. Том приликом приказан је познати шаљиви комад „Сађурица и шубара“, који је донео Сегединцима чист приход од 74 ф. — Одиста заузимљивост срп. певачке дружине у овој цељи врло је племенита и хумана; — сама христова наука налаже нам да помажемо ближњима нашима у невољи; — али не може нам се на ино а да овом приликом незабележимо и то: да белоцркванска пев. дружина није хтела ни једном песмом да суделује на селу, којег је приредио женски одбор на три јерарха у корист милима и драгима неумрлог нашег песника и уметника Ђуре Јакшића — Ово је жалостан факт, који ће навек да баци сенку на ову дружину, која је од појединих тако далеко заведена. —

Како сам се случајно тај дан десио у Белој Цркви, то сам употребио ту прилику и посетио речену дилетанску претставу пев. дружине. — Што се саме претставе тиче, нека нам је дозвољено да приметимо да је управа певач. дружине врло погрешила у избору комада, јер „Сађурица и шубара“ — је комад доста тежак и иште од приказивача — мање више — неку извецбаност и готовост у глумачком приказивању. Поједини дилетанти, као „солга“ „вахтмајстор“, „Милка“ и др. одговори су своме задатку доста добро; — али какве је вајде кад читав комад у целини није испао — како ваља. — За то нам је намера да овим опоменемо управу белоцркванског пев. друштва, да у будуће пази, како у избору комада за представљање, тако и у избору приказивача; — даље да изабере увек један пододбор, који ће читавом том ствари управљати а нарочито поправљати дилетанте, како у приказивању појединих улога, тако и у језику и говору, — јер ништа лепшег, него слушати са позорнице чист и правилан српски језик и изговор. **Милутин.**

Књижевност.

„Задруга“.

Прилог к познању наших књижевних прилика.

* Књижевност је једно од оних мерила, којима се мери обрановање, умно развиће и душевни напредак народа. Што који народ, као год и појединац, осећа већу потребу за читањем и умним развићем, то му и књижевност мора већма напредовати, јер само књига може подмирити ону душевну потребу у човека, која потиче из његова нагона за умним развићем. По томе дакле, колико слово и књига у народ продире, колико он чита, — по томе се не само донекле, него у главном може пресудити, колико је он коракнуо душевним прогресом у на пред, на ком ступњу образовања стоји.

Не би ли било вредно, да направимо тај рачун са књижевним приликама у нас Срба, да испоредимо оно „некад“ са „сад“, старије време и прилике са данашњим, те да видимо, како смо некад стојали, како ли сад стојимо, да ли збиља стојимо или идемо, на пред или зар — у зао час — на траг? Од иста не би било благодарније теме за српског литерарног историка, него што је та. Ми се пак за то не осећамо позваним, а не би бог зна колико ни ишло у прилог оном смеру, ради којег хоћемо да речемо ово неколико речи.

Узећемо на око једну од најмлађих појава у нашој књижевности, а тим ћемо, надамо се, макар посредно будућем литерарном историку Срба дати један прилог к познању наших књижевних прилика данашњих.

Почетком ове године покренула је задруга за српску народну штампарију лист за народ по имену „Задругу,“ а с тим смером, да њим — као што сама у огласу тог подузећа рече — намири једну потребу у народу и попуни празнину у књижевности, која се давно осећала. Да ли се збиља у народу осећала потреба и у књижевности увиђала празнина, те да ли ју је требало намирити и попунити, о томе, мислимо, не може бити спора, штета би било и једну реч потрошити о тако посведочену истину. То ће увидети и одобрити свако, ко год само летимице и на дохват прати наш народни развитак и књижевне прилике. Али ми ћемо и пак, примера ради, да наведемо један случај, где се најочевидније показла она нужда, која је и „Задругу“ створила. Познато је, да је најпре у наклади и власништвом поменуте штампарије, после власништвом једног књиженика и најпосле дружине излазио овде лист за народ по имену „Глас народа.“ У једно доба свог изласка имао је „Глас народа“ око две хиљаде и пет стотина претплатника — број, којим тешко да се може похвалити који од досадашњих наших периодских појава књижевних, а тешко да ће — бар ако се прилике не окрену на боље — и скорим моћи. И то је било у оно доба, кад је у нас било периодских часописа на двеститину, кад кад и више. Очевидно је дакле, да нам је потребан такав лист.

Данашњем броју нашег листа додан је 11. бр. „Задруге“, у ком на своје дивно чудо читамо у реча српској публици од штампарије накладнице и уредништва, где се вели, да се ни толико претплатника на „Задругу“ није пријавило, да се могу подмирити бар најнужнији трошкови око ње, па ни толико, да има изгледа, да ће се временом повећати њихов број. Две стотине и тридесет претплатника онде, где је нужно бар осам стотина, па да лист може излазити без накладничине штете, — то је не чувен неодзив, беспримерна хладноћа, која мора чудом зачудити и у бригу бацити сваког пријатеља српске књижевности и народног напретка. Ако се за најкраће време не покаже бољи одзив, „Задруга“ ће овом четврти морати престати, јер штампарија на њој има до сад већ три стотине фор. штете. То је жалост и срамота, да јој нема равне, да не речемо што горе.

Од куд то?

Далеко би нас одвело, кад бисмо на то питање хтели да одговоримо. Дај, да видимо само, је ли ма колико и ма чим оправдана та хладноћа према „Задрузи.“

На пред смо рекли своје уверење, да је такав лист, као што је „Задруга,“ нуждан и оправдан и књижевним и народним приликама нашим. Осим тога, што осим „Задруге“ немамо данас другог сличног листа, у народ наш иду око неку дванаестину листова, од којих ни половина, по свом програму, није приступачна маси народа. И у тим приликама не може она да се одржи.

Није ли том неодзиву крива може бити садржина „Задруге“? Је ли она одговорила ономе, чему је наменута и ради чега је покренута? — На то ће најбоље одговорити њен садржај.

У чланку: „Задруга“ (бр. 1.) разлаже се програм листа, који је ту не само по нашем него по мишљењу већине књижевника наших, бар у Новоме Саду, поприлично исцрпен. У чланку: „Задруга у Србаља“ (бр. 2.) разлаже се о кућевној задрузи (комунији) у Срба, те говори њојзи у прилог. Чланком: „Позор настатистику“ (бр. 8.) меће се на срце сваком, који има прилике, да бележи сваковрсне статистичке податке о животу нашег народа. У чланку: „Омладина некад и сад“ (бр. 9.) жигоше се она „модерна“ струја, која провејава данашњим забавама српске омладине или интелигенције, те прети, да не однароди народни тип нашим забавама. Исти је чланак прештампан и у „Застави“, те изазвао и одговор на се. Чланак: „Између истока и запада“ (бр. 10.) дише истим смером, којим и онај на пред поменут, само што овај силази у масу народа, пук, те га искрено патријотски опомиње, да се не однароди од србинства, не забатали свој народни карактер. У чланцима: „Поглед на последњу паришку светску изложбу (бр. 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 9.) изведена је живом речи и лепим начином постављена тема. По што је „Задруга“ ставила у свој програм, да буде орган и Србаља занатлија, док они — у добри час — не стеку свог засебног органа, то се она чланком: „Задруга Србаља занатлија новосађана“ (бр. 4., 5, и 6.) трудила, да испуни ту тачку свог програма и у њему (чланку) позвала Србе занатлије све и свуда, да попут новосађана оснивају занатлијске задруге. Од почетка, па све једнако води у „Задрузи“ Даница ј. „Разговор о кућевним стварима,“ у ком (бр. 1.) говори у опште о домазлуку, шта може домаћица у кући (бр. 2.), о разумном газдовању (бр. 3. и 4.), о трошку у кући (бр. 5.) о куповању (бр. 6.), о књиговодству домаћичином (бр. 7.), шта вреди уредна кућа (бр. 8.) и о том, са чега пропада многа кућа (бр. 10.). Из повеснице света и посебно Србаља имају чланци: „Из повеснице света“ (бр. 1.), „Јелини“ (бр. 9.) и „О Босни“ (бр. 1., 3. и 4). Из науке о здрављу пише др. И. О. о дечијим болестима и написао је до сад о „шарлаху“ (бр. 1.) и „мраси“ (бр. 10.) Стручним и јасним разлагањем подобни су ти чланци, да се нађу на првој помоћи свакој кући, где се по несрећи појави која од тих болести. „Писмима о разним стварима из природних наука“ започео је пр. А. М. Матић — колико бар ми провидимо — да у неком суставу изведе целу кемију урбарне земље. С. М. показао је у чланку: „Грејање соба“ (бр. 3 и 4.), како треба и колико грејати собе, да богме, обзиром на прилике у нас Србаља. Исти С. М. претреса „Наше станове“ (бр. 8. и 9.) но још није довршио свој посао. У листку излази врло занимива и поучна и одвећ популарно написана приповетка: „Врбов клин“, која у осталом још није довршена. То су ето у главном већи и главнији саставци у „Задрузи.“ Мањих има такођер, међу њима и два дописа, но не ћемо да се упуштамо у таки детаљ садржине. Не моможемо пак да не поменемо сталне рубрике, које у „Задрузи“ имају. У вестима из народа прати се кратким белешкама сваки важнији догађај у народу; у рубрици: „Нек се зна“ све оно, што занима народ и дотиче се његовог живота а не потиче из самог њега. Трговина и промет особито се добро прати у „Задрузи“, тако да је она у том погледу надмашила све досадање српске листове. Ту ти има трговачких извештаја о храни и производима зрна, о вину и другим производима винове лозе, извештаја са марвене пијаце, о радњи с памуком а по местима из Новог Сада, Будим-Пеште, Вел. Бечкерека, Осека, Карловаца, Каменице и др. Осим тога у „Белешкама“ прате се скупштине новчаних и др. завода наших, стечајеви, стецишта, лицитације и др. ситније ствари. Од како је у дунавском поречју вода велика, те починила познате штете, прати се редовно стање воде и промена времена.

Ето то је у главном садржина „Задруге“ у 10 бројева.

Па је ли она одговорила намени својој? — Уредништво и накладништво изабрали су врло скроз ман и благ израз, кад у речи „Српској публици“ веле, да се њеном садржају не може бог зна шта замерити. Ко је год имао у руци досадашњих 10 бројева „Задруге“, мора признати, да јој је садржана изврсна, да потпуно одговара свом програму и својој намени, те да заслужује, пуним правом и разлогом заслужује, да и даље излази и да је потпомогне српски свет.

Не ћемо ништа више да говоримо „Задрузи“ у похвалу, да је препоручујемо и позивамо српски свет, да се на њу што обилатије претплаћује. Само велимо, да ће бити црна, врло црна пега на челу српске свести, ако „Задруга“ узмора престати.

Ко има уши, нека чује; ко очи, нека види.

= **Нови Сад** 18. марта. Данас у недељу представља ће се у нашем позоришту пун ефекта комад „Стари каплар“, Свака сцена, сваки призор у том комаду свршује се каквом год на ефекат прорачуњеном радњом, тако, да не можемо, све кад би смо хтели, да оставимо позоришта, све дотле докле год не видимо, како ће се свршити. Па и музика, која прати цео рад ожењеног старога каплара лепа је и карактеристична је тако, да ти чисто казује, шта говори мимиком и гестима стари каплар. Како сам тај комад по себи, тако исто и музика, па изврсна игра г. Ружића као старога каплара, па и осталих глумаца, заслужује потпуно оно допадање које је пратило тај комад свугде, где се год до сада давао, те се по томе надамо, да ће и наша публика похитати у позориште, да се нагледа силних призора, који живце потресају.

НОВИЈЕ.

— Из Потисја имају ово вести: Из Титела се јавља 13. марта, де се свом снагом утврђују насипи, од како је ветар ленуо. Из Сегедина и околине јавља се, да је последњи ветар таласима врло оштетио насипе, те да се нагло оправљају. Вода у главном опада. Од јутра до по дне 13. ов. мес. опао је Самош под Сатмаром за 7. цм., Мориш под Арадом за 1 цм. нарастао, вода у Сегедину опала за 1 цм.

— Немачка влада забранила увез марве из Угарске и Галиције због говеђе куге, која не само у тим земљама влада, него и Чешкој у самом Прагу и околини. Због тога јој Аустро-угарска влада енергично приговорила.

— Старој „Преси“ јављају из Цариграда, да је Порта закључила, да своју војску у Тесалији и Епиру од 18.000 повиси на 30.000 војника.

— По званичним вестима из Атине инглески консуо у Лариси наговарао је ларишане, да моле, да се не сједине с Грчком.

— Од 15. марта јавља „Рајтеров биро“ из Пловдива, да ће комисија за Источну Румелију све недеље довршити свој посао и преселети се онда у Цариград, да тамо по други пут претресе органски устав. Управитељ финансија Шмит поднеће оставку. Говори се, да се оружје дели становницима Казанлика и других места.

— У талијанској комори довршена 13. св. м. ђен. дебата о прорачуну државних прихода. Сувишка има 41 мил., од којих, кад се одузму не

После десет минута дође један татарски официр у поштанску дворану.

„Ко је Марфа Строгова? — запита он гласно.

— То сам ја, — одговори старица поузданим гласом, а била је тако мирна у лицу, да су је једва познали они, што су гледали отоичашњи призор.

— Хајде са мном!“ — рече официр.

Сигурним кроком пође Марфа Строгова за татарским официром из поштанске куће.

После неколико минута била је Марфа Строгова усред стана татарског на главном тргу. Доведена је пред страшнога Ивана Огарева, који је на брзо био дознао за све оно, што се десило при поменутом призору.

Иван Огарев домишљао се, у чему је управо ствар, те је хтео о томе да пита стару Сибиркињу.

„Како ти је име? — поче је он строго испитивати.

— Марфа Строгова.

— Ти имаш сина?

— Имам.

— Он је царев гласник, је ли?

— Јест.

— Где је он?

— У Москви.

— Имаш ли о њему каква гласа?

— Немам никаква.

— Од ког времена?

— Већ од два месеца дана.

— А да ко је онај млади човек, што си га пре неколико тренутака у поштанској кући називала својим сином?

— То је био неки млад Сибирац, кога сам држала за свог сина, — одговори Марфа Строгова. — То је већ десети, у коме мислим да видим свога сина, од како је варош пуна странаца. Чини ми се, да га свуда видим.

— Дакле онај млади човек није био Михаило Строгов?

— На жалост, није он то био.

— Знаш ли ти, стара жено, да те ја могу ударити на муке, док ми не признаш истину?

— Ја говорим истину, а никоје муке не могу ме нагнати, да поречем, што сам рекла.

— Онај Сибирац није дакле доиста био Михаило Строгов? — запита Иван Огарев по други пут, и то мало оштрије.

— Није! Није он то био! — одговори по ново Марфа Строгова. — Пи за што на свету не бих се ја одрицала таквог сина, каквог је мени бог даровао!“

Злобним погледом мерио је Иван Огарев старицу, која се усудила, да му у очи пркоси. Он се није ни часа сумњао, да је онај млади Сибирац био њен син. Па и ако се син прво одрицао матере, као што се мати сад одриче њега, то је морало сигурно бити из веома важних разлога.

Иван Огарев био је савршено уверен, да тобожњи Пикола Корпанов није нико други, до царев гласник, Михаило Строгов, који се крио под туђим именом и који је морао носити какав налог, што би по њега можда био од огромне важности. С тога одмах изда заповест, да се иде у потеру за оним младим Сибирцем.

За тим се окрене Марфи Строговој, те рече:

„Ова жена нека се одмах води у Томск!“

Док су војници стару Марфу сурово и незграпно гурали на поље, прогунђа Иван Огарев кроз зубе:

„У своје време умећу ја већ раздрешити језик тој маторој вештици!“ (Наставиће се.)

ненаплативе своте и нови издатци, остаје 14,600.000 са свим чисто.

— Инђијски вицекраљ јавља 12. о. м. у Лондон о рату с Афганистаном: Ђен Броун скупља своју војску око Делалабада, Ђен. Робертс пут Пејвара и Аликеда. Исти крчи пут до Сутургурдана. Кандахар миран. Инглези отишли из Колат-и-Хилцаја и предали варош урођеном неком главару, који добро живи с њима.

ПРИПОСЛАНО*).

Јавна изјава.

У 2-ом броју „Заставе“ на трећој страни уредништво саобштава, да је добило из Москве дугачак допис о српском подворју, у коме се дописник тужи, да се са подворјем „управља бесавесно и противно циљи на коју је намењено,“ а за доказ тога наводи некоја факта са именима особа и свима околностима, која уз то иду.“

Не пуштајући се у полемику са непознатим дописником, подписани — настојатељ српског подворја у Москви — сматра за своју моралну дужност публично изјавити:

а) Да његов рад и у опште управљање и руковање подворјем контролира особита комисија од славенског добротворног комитета и црквеног старосте (старатеља);

б) Да се прегледани од комисије рачун о стању и управљању подворја шаље сваке године београдском митрополиту;

в) Да је, мимо свега тога, београдски митрополит у августу прошле — 1878 год. — послао нарочитог свога делегата, да произведе ревизију у подворју, и да је исти био подпуно задовољан са стањем и управом подворја; и најзад

г) Да је у новембру прошле године министар нар. просвете г. Васиљевић пролазећи кроз Москву свратио у подворје и прегледавши га нашао у добром стању. Нити је се когод тужио њему или митрополитовом делегату на какву неуредност или „бесавесност“ управе подворја.

Изјаву ову шаљем доцкан с тога, што ми је доцкан до руку дошао други број „Заставе“ и молим уредништво да је наштампа у једном од најближих бројева овога листа.

Москва 5. марта 1879 год.

Настојатељ српског подворја у Москви
Архимандрит САВА.

*) За ствари под овом рубриком не одговара Уред.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМЕ САДУ.

= Најновија издања. =

Сад баш угледаше света:

ФРИШКО ФИРЕ

шала у једном чину, написао Коста Ристић.

Цена **20** нов.

(Ово је свеска XIV. зборника позоришних дела.)

Шаљива ова игра жива је слика велике једне друштвене мане, која жали боже од неког доба и у нас све већма маха отима — с тога је не само са позорнице погодила куд је смерала него и многој читалици моћи ће бити за забаву и поуку, — и опомена за времена, шта може карта да учини.

Од наше „библиотеке за женски свет“ изашле су ове две свеске:

СТАРО ВРЕМЕ СТАРИ ОБИЧАЈИ

написао Лукијан Сјемјењски превео **Сава Петровић.**

Цена 25 новч.

СТАРИ ГЛУМАЦ

приповетка од Павла Ђулије превео **Сава Петровић.**

Цена 40 нов.

Ове две свеске достојно настављају низ одабраних приповедака за наш женски свет.

☛ Она прва забавиће лепо наше читалице **красним призорима** из живота сродног нам **племена пољског** — а ова друга увешће **исте у тајанствени и заносни свет глумачки,** — пун чара **али и горчине.**

Нека су дакле сваком најтоплије препоручене.

☛ ☛ Овом приликом нека је на знање да је наштампан

= Главни каталог наше књижаре =

који ћемо сваком на захтевање послати безплатно, — сваком нашем познатијем потраживачу.

Каталог овај износи **14 табака** и с тога обилатог списка сваки ће увидети **големи избор књига и сваке друге врсте** работе књижаре наше.

Ово дана ушао је у штампу нашим издањем

ВЕЧИТИ КАЛЕНДАР

са рођаником, пророком, трепетником итд.

У Новом Саду марта 1879.

Српски књижари и издавачи
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Ових је дана из штампарије браће Јовановића у Панчеву изишао по мени давно оглашено Чокеово дело

САМОГЛЕД

или

ПОГЛЕДИ НА СВЕТ И НА БОГА

у српском преводу

и разашиље се предуписницима, односно г.г. скупљачима по пошти са платом у наточ (per Nachnahme) на што како г.г. скупљаче, тако и њихове г.г. уписнике пажљивим чиним.

Цена је делу и ако је 18, а не 15 табака, као што сам у позиву мом обрекао, изнело, за уписнике и опет само 80 нов. а за остале, који би вољни били, да исто дело, које сам у комисију књижари браће Јовановића у Панчеву уступио и доцније набаве ф. 1·20 што према огромности дела и према мајушном броју пријављених предуписника никако није претерана.

По околности дакле, што је и цена овоме делу умерена и што се оно најинтересантнијом својом садржином (као што је: природа и свет, човек и тога узвишено определење после човекова душа, дух и дужности, па и бог) одликује, и што се у њему лакосхватљиво разјашњење свију најзамашнијих питања свију људи на земљи садржава, а уза све то и тамнија места црквене науке свих хришћанских цркава па и наше разуму сходно с филозофско-моралног гледишта белодано расветљавају, очекивати је, да неће угледније и за само-образовањем тежеће српске куће, и да не споменем српске школске одборе и боље црквене општине бити, које не би ф. 1·20 прегорела да набавком овог — непобитне важности — дела ничим неутољиву своју радозналост у погледу најважнијих својих разбирања задовоље. А вероватно је да ће се и многопоштовани предстојници нашим манастира са својим братством као и часно свештенство световног реда и из страних дијецеза одазвати хтети, да не би до века у тами без довољног разбора у властитом свом високом позиву лутали и на сваки сиренски шушањ ма какве цркви супротне науке оружје своје из својих руку испуштали па и сами се у свом позиву, као у загушљивој и напретку човечанства сметајућој атмосфери замишљали и своје благовесничко посланство као заглушљивајуће сматрали. Ко је читао, па можда и у својој скромној домаћој библиотеци има изврсна дела светских научењака, као што су: Шпиноца, Волтер, Штраус, Бихнер и у најновијем добу Силберштајн и Дарвин и др. томе неће одштете бити ако и са овим делом „са погледима на свет и на бога“ своју библиотеку умножи и са достојном пажњом и више га реди проучи. Јер само из сравњивања супротних једно од друго одступајућих назора тих велеумова, ојачава наш дух у тражењу истине.

У Самошу (посл. пошта Добрица 8 марта 1879.

АЛЕКСАНДАР ПАВКОВИЋ,
парох самошки.

Умољавају се сл. уредништва наших листова да ово препштампају.

НОВА КЊИГА.

Ја сам спјевао црногорску војну у Херцеговини и Арбанији, коју је јуначка војска витешког кнеза Николе славом и победом увенчала. Књига та носи име:

ЦРНОГОРСКА ВИЛА

или

пјесме о најновијим црногорским бојевима у Херцеговини и Арбанији

(од 1876. до 1878. год.)

а поједини опјевани бојеви ови су: 1) Пјесма о боју на Кучима (2. авг. 1876.) 2) Пјесма о боју на Рогаме (25. авг. 1876,) 3) Пјесма о боју под Острога или девет крвавих дана (од 4. до 12. јуна 1877.) 4) Пјесма о заузећу Никшића (од 10. до 27. авг. 1877.) 5) Пјесма о заузећу тврђаве Чађавице (7. авг. 1877.) 6) Пјесма о граду Суторману у Арбанији (18. септ. 1877.) 7) Пјесма о граду Бару у Арбанији (20. дец 1877.) 8) Пјесма о боју на Расној Главици (4. јуна 1877.) 9) Пјесма о боју на Ждребанику (7. јуна 1877.) 10) Пјесма о граду Опињу у Арбанији (6. јануара 1878.) 11) Пјесма о заузећу острова: Лесендре, Чаковице и Врање; тврђаве на ушћу ријеке Бојане, Облика и Зуоша у Арбанији (1877 г.)

Она је сад баш изашла из штампе и продаје се у Панчеву у књижари браће Јовановића, у Београду у књижари В. Валожића, у Котору у књижари Спире Петровића и у свима другим књижарама.

Цена је 20 новч. а препродавци добијају књижарски рабат. Наруџбине ваља управљати на штампарију браће Јовановића у Панчеву.

У Боки Которској. **С. Ј. Ш.**

НОВА КЊИГА.

МАЛА ЛАЗАРИЦА

песма за народ.

Спевао **Светолик Лазаревић.**

☛ СВЕСКА ДРУГА, ☚

у којој су опеване битке и догађаји на бојиштима у Србији 1876. и 1877. Уз књигу иде лик кнеза Милана.

Књига броји 32 стране, а цена јој је само 10 новч. Ко наручи више добија 25% рабат. Наруџбине ваља слати

Штампарији А. Пајевић у Н. Сад.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.
(Недељни ред позоришних представа.)

У недељу 18 марта: **„Стари каплар“.** Карактеристична црта у 5 делова, од Карла Жујина и Рајнхарда, с немачког превео Д. Јоксић, музика од Ивана пл. Зајца.

У среду 21 марта по други пут: **„Провођија“.** Шаљива игра у 3 чина, написао Јулије Розен, превео А. М.

У суботу 24 марта први пут: **„Дружина“.** Шаљива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб, с француског превео Драгутин Н. Јовановић.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Свима пријатељима и поштовачима, нарочито пак високославном магистрату вароши Новога Сада, поштованом грађанству новосадском, гђци Добановачки и срп. народ. позоришној дружини, која је својим ноталним пјенијем ову нама тужну свечаност увеличала и свима и свакоме који својим присуством дне 16. (28.) марта о. г. о погребу незаборављеног нам сина, односно брата

ЈОВАНА Ђ. ШЕВИЋА

учествоваше, дела у великој нам жалости примише и бољи нам одлакшаше, буди им хвала и захвала пред светом.

У Новом Саду 17. (29.) марта 1879.

Ђорђе и **Софија Шевић,** родитељи. **Милан Ђ. Шевић,** слушалац св. богословије и **Александар Шевић** ц. кр. војнички часник браћа.

РЕД ПЛОВИДБЕ
ПУТНИЧКИХ ПАРОБРОДА

од 4. (16.) марта почињући до даље наредбе.

Из **Новога Сада** у **ЗЕМУН** понедељником уторником, средом, петком и суботом у пола 5 сахата по подне.

Из **Новога Сада** у **ТИТЕЛ** средом и суботом у пола 5 сахата по подне.

Из **Новога Сада** у **ОРШАВУ** понедељником, средом и суботом у пола 5 сахата по подне.

Из **Новога Сада** у **ПЕШТУ** понедељником, средом, четвртком, петком и суботом у пола 11 сах. пре подне.

У Новоме Саду 4. (16) марта 1879.

Отправништво.

ПОЗИВ
НА
БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

што је приређује **„Болничка задруга трговачке омладине у Новом Саду“,** уз пријатељско суделовање г. А. Хаџића, госпођице Емилије Бузекове и певачког друштва „Ujvidéki Dalárda“

други дан ускрса 2. априла 1879.

у позоришној дворани у корист задружног фонда.

Улазна је цена од особе 1 фор.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу и предаће се јавности путем новина.

Почетак у 8 сахата у вече.

ПРОГРАМ БЕСЕДЕ:

1. **„Говор“,** говори г. А. Хаџић.
2. **„Српски пој“** од Каливоде, пева мушки лик трговачке омладине.
3. **„Alföldi legény“** од К. Хубера, пева мушки збор „Ujvidéki Dalárda.“
4. **„Potpourie“** из опере **„Puritaner“** од В. Белиније, уз пратњу хармонике свира на гласовиру госпођица Емилија Бузекова.
5. **„Постојница“** четворопев од Моршнера, певају чланови трговачке омладине Ђура Трифуновић, Никола Д. Тубић, Ђира Ђ. Поповић и Ђ. Стајић.
6. **„Auf der Wache“** кор са баритон солом, од Кунце, пева мушки збор „Ujvidéki Dalárda“ соло пева г. Фр. Г. Фишер.
7. **„Братислава“** од Прохаске, пева мушки лик трговачке омладине.

У Новоме Саду 15. марта 1879. **ОДБОР.**

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. Ј. Ј, Бољ. у Осек. Приложници изиђи ће, ал сам допис задоцњен је. Исту смо ствар пре тога већ донели.

Г. Ђ. Ђур. у С. Петрограду. Радо ћемо примати ваше ствари. Ово садашње, што сте послали, неиде, јер је опровргнута тема, против које сте и ви устали, још пре вас у нашем листу.

Молитвенику Лазаревом. Што сте тако нестрпљиви? Можда би могли рукопис по прилици каквој заискати. Било би то практичније. За умирење нека вам је знано, да је рукопис изнимице сачуван.

Г. Мекентији Симићу, сељаку из Опорнице. (Крагујевац.) Акта ваша, која се тичу говеђе куга, не можемо вам послати, јер их немамо. Ствар је одавна била, па је по свој прилици рукопис где год забачен.

Г. Петру Јовановићу у Крупањ. Зар се неможе то тамо где обавити? Покушајте најпре. Ако не иде, онда стојимо на услузи. Треба ли да вам рукопис натраг пошљемо?

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Усљед закључка црк. одбора 22. 7. марта 1879 год. држаће се јавна дражба порад оправљања црквеног сата, на дан 3. (15.) априла о. г. у 10 сата пре подне. Позивају се подузимачи, да у мјесто Крчедин доћи изволу. —

У Крчедину дана 8 марта 1879.

Милош Видаковић прк. обћ. перовођа. 3—3 **Васа Јовановић** председник.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на парохију у Кукурузарима.

Компетенти нека своје инструјиране молбенице овој консисторији пошаљу најдаље до последњег дана мјесеца априла о. г.

У Плашком 17. фебруара 1879.

ЕПАРХИЈСКА КОНЗИСТОРИЈА
горњо-карловачка.

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије тако зване преображенске у Сентандреи отвара се овим поново конкурс.

Са овом парохијом скопчана је и издаје се из прихода црквених фундација VI, класе плата од 400 ф. 5 ланаца оораће земље са накнадом прочих на сесију оскудевајућих ланаца у новцу, 5 хвати тврдих дрва до 150 ф. прихода од завештаја и слободан стан.

Просиоци имају своје као што треба инструиране молбенице до 10. априла 1879. конзисторији дијецезе будимске поднети. 3—3

Из седнице конзистор. у Сентандреи 1. марта 1879.

Објава.

Препоручујем се високопоштованој публици, да сам са пута дошао и своју трговину са најновијим хаљинама за господу и госпе умножио у великом избору а продајем по врло јефтину цену. А уједно молим пошт. публику да ме што више посећује.

Остајем слуга понизам

МОРИЦ БАУЕР.

Стовариште хаљина из Беча за господу и госпе, у Новом Саду главна улица бр. 857. у Јефтићевој кући. 1—3

СЕМЕЊЕ! Семење од сваке врсте **цвећа, баштенско и пољско семење,** на име **права детелина луцернска, прве врсте семе од мухари** и т. д. па

БОЈЕ у **зејтину што се брзо суше,** сваке врсте **лакова: за патос, за гвожђе, за кајшеве, прави енглески лак за каруца,** и др. може се свагда од **најбоље врсте и по најумеренијој цени** добити у трговини **спецераја и деликатеса**

Д. КОДЕ у Новоме Саду.

Одликована на 9 изложби

БРАЋА КЕНИГШТЕТЛЕР

У НОВОМ САДУ

на житној пијаци у сопственој кући бр. 1761.

КОД „ЦРНОГ БУРЕНЦЕТА“

ФАБРИКА СИРЋЕТНЕ ЕСЕНЦИЈЕ

од 6 струка.

СТОВАРИШТЕ РУМА, ЛИКЕРА, ВИНА, РАКИЈЕ И ШПИРИТУСА.

Пробе и ценовнике бесплатно. 8—12

РУСТОН ПРОКТОР И ДРУГ
У ЛИНКОЛНУ

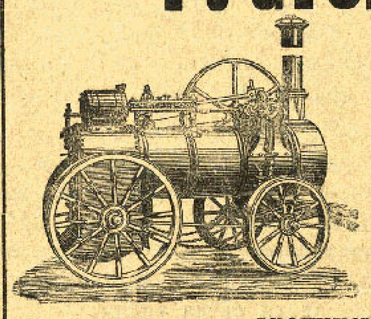

на париској изложби 1878. одликовани са три златне и сребрне медаље, осим тога подарени

ЗЛАТНИМ КРСТОМ

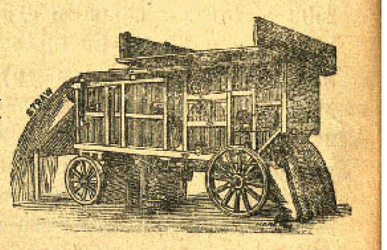

француске почастне легије (**Ehren Legions Kreutz**)

ЗА СВОЈЕ ПОДПУНО УСАВРШЕНЕ

МАШИНЕ ЗА ВРШИДБУ

које и главницу чисту.

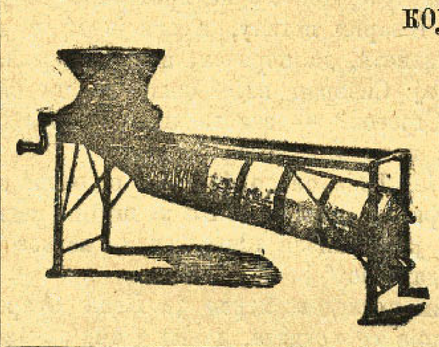

Препоручује и налоге прима а радо на устмена и писмена питања одма одговара наш поверени заступник

В. СТЕФАНОВИЋ

У НОВОМ САДУ.

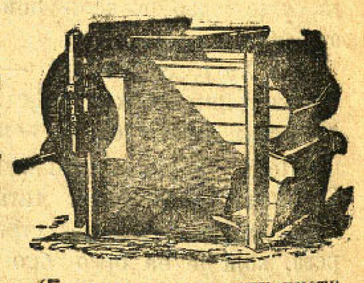

(Бакерова, главницу чисти и жито сортира)

Главно стовариште цемента (које).

Пошто је наступило време за грађење и зидање, узимам себи слободу п. н. публици до знања ставити, да је код мене **главно стовариште ц. кр. пр. фабрике беочинске хидраулиског креча и портландског цеманта Аурела Миндсенти и друж.** (пређе Пијетро Скофо и друж.) и да се код мене може добити свагда **фришког хидраулиског креча и портландског цемента од припознате најбоље врсте и по најнижој цени.**

Даље примам налоге за **бетонирање,** за **одводнење, прављење тротоара, резервоара за воду,** за **петролеум** итд. а осим тога и **прављење великих буради од цемента за вино и ракију.**

За **солидан и ваљан** посао по **најјефтинијој цени** јамче горе именовани.

У Новоме Саду месеца марта 1879.

С поштовањем

3—3 **Д. КОДА.**

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. — Српска народна задружна штампарија.